

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

ALBERT THOMSEN

**ANDREAS
ÆREBOE**

PRIVATTRYK

HOLBÆK 1946

Andreas Æreboe

Andreas Æreboe

Den første danske Konsul hos Barbareskerne,
adskillige af hans Oplevelser blandt Moh-
rerne i MAROKKO og ALGIER,
samt noget om hans Ophold i
HOLBÆK, efter trykte og
utrykte Kilder, sammen-
stillet og i nogle Ar-
tikler i »Holbæk
Amtstidende«
fremsat
af

Albert Thomsen

Holbæk 1946

PRIVATTRYK

**Trykt 1. Gang som Kronikker i Holbæk Amtstidende
1924, hvoraf fremstilledes 75 Særtryk i stor Oktav.
Nu er Artikelrækken trykt 2. Gang i Juni 1946 i
samme Blad, og samtidig er nærværende Privattryk
fremstillet i 100 Eksemplarer,
hvoraf dette er**

Nr.

Holbæk Amtstidendes Bogtrykkeri

I.

Der hvor nu Markedsgade munder ud i Labæk, laa indtil 1852 en meget anseelig gammel Gaard med fire lange Længer og en stor Have til. I nyere Tid er den ofte blevet kaldt »Kongsgaarden«, gamle Folk husker et andet Navn, »Harboes Gæstgivergaard«, men dens rigtige Navn var *Holbækgaard*.

Nu i Sommer bliver det sidste Stykke af dens lange Hovedbygning revet ned for at give Plads for en stor, moderne Beboelsesbygning, og i den Anledning har jeg faaet Lyst til at fortælle noget om dens Historie og især om en af de mærkeligste Personer blandt dens mange Ejere gennem Tiderne.

Dens Historie rækker nemlig langt tilbage i de forgangne Aarhundre-

der. Den har været kongelig Ejendom, Adelsgaard, Postgaard, Teater og Gæstgivergaard, men 1852 købte Byen den, lod det meste af den nedrive og førte en ny Gade, Markedsgade, ind over dens Gaardsplads og op til den nuværende Markedsplads.

Jeg har engang tidligere, for 22 Aar siden, skrevet om dette Emne, men dels er det jo nok forlængst glemt, og dels kan jeg nu tilføje nye Oplysninger.

Men først vil jeg fortælle om Etatsraad Andreas Æreboe, en dansk Købmand, som efter mange Eventyr i fremmede Lande slog sig til Ro nogle Aar paa sine gamle Dage her i Holbæk.

De afrikanske Sørøvere.

I Kong Frederik den Femtes Tid begynder den store Opgangstid for dansk Handel og Søfart, som op-

naaede sin højeste Blomstring i den følgende Konges Regeringsaar, men standsede brat, da Krigen mod England begyndte i 1807.

Under *Johan Hartvig Bernstorffs* Ledelse søgte Regeringen paa enhver Maade at hjælpe Købmændene og Rederierne med at finde nye Markeder i Udlandet, hvor danske Varer med Fordel kunde afsættes og Raa-produkter billigt erhverves til de store Fabrikker, som man med vældige Bekostninger holdt i Gang, delvis for Statens Regning, herhjemme. Danske Handelsskibe saas paa alle Have i disse Aar, og Dannebrog vajede over danske Kolonier og Handelsstæder i Vestindien, Guineabugten og i Forindien. Det asiatiske Handelskompagni havde i mange Aar hjemført store Rigdomme; alene i de 20 Aar, Kong Frederik rege-rede, solgtes der i København ved

Auktioner for ca. 24 Mill. Rdl. kinesiske og ostindiske Varer, og de lykkelige Aktionærer fik hvert Aar udbetalt store Summer. Et andet Kompagni, som drev Handel paa Ostindien og Guinea, ophævedes i 1754. Staten overtog Kolonierne og gav Handelen fri; den havde længe været hensygnende, nu blomstrede den op paa ny, og Sukkerfabrikationen gav et glimrende Udbytte.

Et tredie Selskab drev Monopolhandel paa Island og Finmarken, mens det »almindelige Handelskompagni«, som Kongen var stærkt interesseret i, søgte at gøre København til den vigtigste Transithavn i Nordeuropa, men da det var et udpræget »Exellencekompagni«, hvis Ledelse mere glimrede ved Rang og høje Titler end ved virkelig Indsigt i Sagerne, gik det snart i Staa, skønt Regeringen søgte at

holde Liv i det. I 10 Aar fik Aktionærerne intet Udbytte.

Bernstorff, der utrættelig virkede for disse Handelskompagniers Interesser og støttede dem baade med Statens Penge og med diplomatisk Hjælp gennem de udsendte Konsuler, havde ogsaa sin Opmærksomhed henvendt paa den tiltagende danske Handel paa Middelhavet. Her blev i Frederik den Femtes Tid tjent store Kapitaler af foretagsomme danske og norske Købmænd og Rederier, som lod deres Skibe gaa i Fragtfart især mellem de krigsførende Stater, Frankrig og England, og Landene ved Middelhavet. Der var til Tider ca. 400 Skibe paa Fart i den Handel.

Men her var ikke altid fredeligt og farefrit at sejle. Her huserede de berygtede Sørøvere fra Tunis, Tripolis, Algier og Marokko. Med deres smaa hurtige Kaperskibe overfaldt

de fredelige Koffardiskibe og søgte at erobre dem. Lykkedes Overfaldet, slæbte de Skibet med hjem, Besætningen solgtes som Slaver, og Ladingen deltes mellem Fyrsten og Kapermandskabet. De kristne Søfolk kunde saa godt komme til at gaa som de Indfødtes Slaver i adskillige Aar, inden deres Landes Regering engang frikøbte dem.

Alle de europæiske Nationer, som drev Handel og Søfart i Middelhavet, led under dette Uvæsen. Danmark-Norge var blandt de første, som forsøgte at komme til Fred og Forstaaelse med Sørøverstaterne. Nogle Dage efter Kong Frederiks Tronbestigelse i 1746 sluttede vi Fredstraktat med den værste af dem, Algier, og senere med Tunis og Tripolis. Det kostede Penge. Vi købte os Fred ved at love de forskellige Fyrster store aarlige Gaver i Penge

og Varer, mod at de til Gengæld lovede at respektere vort Flag.

I den største af Sørøverstaterne, *Marokko*, et bjergfyldt, tyndt befolket Land med mange Smaabyer ved Kysterne langs Atlanterhavet og Middelhavet, regerede paa Kong Frederiks Tid en Kejser, *Abdallah*, som havde sat sin Søn, Prins *Mohammed*, til at styre store Dele af sit Rige, især ude i Vest ved det aabne Hav.

En Jøde fra Marokko kom i 1749 til København, hvor han pralede saa længe med de enorme Rigdomme, danske Købmænd skulde kunne erhverve ved at handle paa Marokko, at et Forsøg blev gjort. Og da det gav god Fortjeneste, arbejdede han ivrigt videre, idet han nu foreslog Regeringen at sende en Ekspedition derned for at oprette en Handels-traktat med Marokko.

I Foraaret 1751 besluttede Regeringen, som jo fulgte vor tiltagende Udenrigshandel med største Interesse, at følge Jødens Raad; en Eskadre blev sendt derned, og det kom til en Forhandling med Prinsen, men ulykkeligvis var den danske Underhandler en meget ukyndig og uforsigtig Person, som begik den ene Dumhed efter den anden, indtil Prinsen til sidst lod ham og 40 af hans Følge arrestere, mistænkt for — at ville anlægge danske Fæstninger i Landet!

Da Bernstorff fik Underretning om, hvor uheldigt det var faldet ud, bestemte han sig til hurtigst muligt at faa sendt nogle Krigsskibe derned, der eventuelt kunde bombardere Prinsens Havnebyer og derved vise, at den danske Nation ikke ustraffet lod sig fornærme. Men først vilde man dog prøve ad fredelig Vej at

faa Sagen bilagt; derfor skulde der med Ekspeditionen følge en besindig Mand, som kunde forhandle baade om Fangernes Frigivelse, og om det endnu vigtigere Punkt: en Handels-traktat mellem Danmark og Marokko. Lykkedes det saa at naa gode Resultater uden Kanonernes Medvirken, skulde han forblive dernede som vor udsendte Konsul.

Til denne Post valgtes *Andreas Æreboe*.

II.

Andreas Ærebo ¹⁾ var en ung københavnsk Købmand, født 20. August 1723 som Søn af Københavns Notarius publicus, *Rasmus Æreboe*, og dennes første Hustru, Karen Warberg.

Fra sin Far havde den unge Købmand arvet sin Lyst til lange Rejser, Oplevelser i fremmede, mærkelige Lande, interessante Eventyr under fjerne Himmelstrøg.

En af de mærkeligste Levnedsskildringer, vi har paa Dansk, er den gamle Notars Beskrivelse af sit Livs Eventyr ²⁾. Hvorledes han, en fattig Skippersøn fra Svendborg, Student fra Næstved 1704, ved et lykkeligt Tilfælde bliver Sekretær hos

Just Juel og følger ham til Rusland, hvor Juel var vor Gesandt ved Peter den Stores Hof i de bevægede Aar, da vi efter Karl den Tolvtes Nederlag ved Poltava paa ny erklærede Sverige Krig.

Æreboe lærte sig hurtigt Russisk og kom snart til at spille en ikke ubetydelig diplomatisk Rolle. Gesandten roser ham for hans Aandsnærværelse, Troskab og Paapasselighed. Selv fortæller han mange mærkelige Ting fra Peter den Stores Rusland, hans Bog er som en spændende Roman at læse; ialt opregner han 26 Gange, han har været i »yderlig Livsfare«. 1715 vendte han hjem og fik straks det gode Embede som Københavns Notarius. Efterhaanden blev han en velstaaende Mand, skønt han led store Tab dels ved Københavns Brand 1728, dels ved en Svogers Fallit. Han hørte til Hovedsta-

dens kendte Skikkelser, en af disse typiske Embedsmænd af Borgerstanden, som dannede den solide Basis for den unge Enevælde og trofast tjente Majestæten i næsten religiøs Underdanighed. Af den eventyrlystne fattige Student var der med Aarene blevet en skikkelig holberg'sk Figur, en Monsieur Leonard, som er rolig, værdig og fornuftig, og dog ikke bange for at tage de uregerlige unge i Forsvar, fordi han mindedes sin egen Ungdom.

Æreboe døde 1744 og efterlod sig flere Børn. Et Par Sønner kom i Handelslære, og det viste sig snart, at de ikke alene havde arvet deres Faders redelige Natur, men tillige hans Lyst til at komme ud og opleve noget. De opnaaede da ogsaa at faa deres Udlængsel tilfredsstillet.

Andreas Æreboe var knap 30 Aar gammel, da Regeringen i Vinteren

1753 foreslog ham at drage med den føromtalte Ekspedition til Marokko som vor første Konsul i de berygtede Sørøverstater. Han betragtede det som et ærefuldt Tilbud og gjorde sig klar til Afrejse.

Om sine Oplevelser i Marokko 1753—56 har han fortalt en Del i en Beretning, der findes som Tillæg til J. L. Rasmussens Bog om »Det Dansk-Africanske Kompagnis Historie«, Kbhvn. 1818. Følgende Afsnit er derfor i det væsentligste bygget paa hans egen Fremstilling og paa nogle Breve fra ham.

III.

Midt i Februar forlod Æreboe saa København om Bord paa et Krigsskib; i Cadiz ventede den danske Eskadre under Kommandør Lützows Ledelse, og den 12. Maj kastede de Anker ud for Saffy (v. Marokkos Atlanterhavskyst).

Den pengebegærlige Prins Mohammed, der ventede store Foræringer, var snart villig til at slutte Fred, og han ønskede nu, at den nye Konsul skulde komme til Marokko til mundtlig Forhandling. Æreboe var ikke meget begejstret over dette Forslag; han skulde ene begive sig paa Rejse; man turde ikke undvære nogen af Marinesoldaterne. Før han drog af Sted, ønskede han at nyde

Alterets Sakrament, hvortil Kommandøren svarede: »De gør vel i at berede Dem til alt, især Deres Salighed betræffende!«

Mens der nu var stor Altergang om Bord paa »Dokken«, udbrød der ved et Ulykkestilfælde Ildebrand paa Fregatten »Falster«; den sprang i Luften, og 132 Mand blev dræbt, mens »32 Matroser og Soldater reddede Livet ved at svømme i Land paa en skarp Klippe. Disse elendige, nøgne og blesserede (saarede) bleve straks tagne og som Slaver indesluttet«.

Endnu ved Afskeden opmuntrede Kommandør Lützw den ængstelige Konsul: »De haver hverken Kone eller Børn; Tag den Allershøjeste med Dem og vær ferm, gør Deres Sag saadan, at De kan blive en lykkelig Mand, værdig til Kongens stedsevarende Naade!«

»Paa disse bevægende Aarsager og Løfter befalede jeg min Sag i Guds Haand, gjorde mig færdig, og efter nogle Timers Forløb tog jeg Afsked med Chefen, som gentog sine Erindringer gelejdet med Taarer i Øjnene, thi han var desuden min Ven. Hvordan jeg var tilmode ved denne Afsked med alle mine Landsmænd, kan mine Læsere forestille sig; imidlertid gik jeg og min Tjener med en kgl. Chaloupe Halvvejen, hvor vi blev imodtaget af et Mohrisk Fartøj«.

En uhyggelig Modtagelse.

»Ved min Ankomst til forbemeldte By (Saffi) blev jeg gelejdet af nogle Hundrede Mohrer, som omringede mig med en bestandig Skyden om Ørene fra alle Sider, saa jeg troede hvert Øjeblik at daane til Jorden; thi hvert Skud var som fra en Ka-

non, og det holdt ikke op, førend jeg ankom til mit Logis hos en fransk Købmand ved Navn Rey, men neppe fik jeg Tid til at drikke et Glas Vand efter ommeldte udstandne Skræk, førend der kom en stor Mængde Mohrer slæbende med en Del døde Mennesker, som de havde revet Klæderne af ...« »De vilde have Betaling ..., fordi de bragte dem i Land til Begravelse. Gysende saa og kendte jeg mine Venner, som jeg 2 Dage tilforn havde talt med, nemlig en Oberstløjtnant Dittardt, Sø-Captain Suhm, Land-Captain Dunklan, Leutnant Hirsenaak af min Familie, Sø-Cadet Bruun, min nuværende Kones Broder, og mange andre Matroser og Soldater, hvem jeg straks bestilte Kister til og klædede i Kattun«.

Da Æreboe havde faaet de døde begravet i en Høj udenfor Byen, sør-

gede han for at faa de 23 Mand, som havde reddet sig Land og derefter var grebne som Slaver, forbundet og forsynet med Klæder.

»Efter ommeldte Forretninger kom en Kurér fra Prinsen i Marokko med Ordre, at jeg ufortøvet skulde begive mig paa Rejsen til Marokko, og medtage bemeldte 23 Soldater og Matroser, hvoraf nogle vare syge og andre jammerlig blesserede . . . Men uagtet al min Forbøn og Forestilling til Guvernøren, at de ikke kunde udholde denne Tour, skulde og maatte de begive sig med mig fra Saffy til Marokko, som er 30 Mile«.

Æreboe har den største Medlidenhed med de fangne Landsmænd, som led meget ved den hurtige Rejse i det hede Klima; den »Mohr«, som ledede Karavanen, »tvang mine elendige Folk med Hug og Slag at fortsætte deres Rejse, hver paa en Sten-

Æsel, over deres Kræfter«. For at stemme ham lidt mildere, indbød Konsulen ham om Aftenen til sit Telt og »beværtede ham med Caffee og Thee tilligemed Present af mit Guld Lomme-Uhr. Det frugtede, at de ikke bleve overilede den følgende Dag«.

*Hos Stjerne-Kiggeren i
Marokko.*

De fortsatte nu Rejsen, og vi giver igen Æreboe Ordet:

»Den fjerde Dag efter Afrejsen ankom jeg til Marokko, hvor mig blev anvist en stor, gammel, forfalden Gaard, min Vært var en Stjerne-Kigger, der boede næst ved mig, hvor jeg, min Tjener og 23 Landsmænd sad i civil Arrest, uden Tillaelse til at komme videre eller at komme til Prinsen. I saadan Forfat-

ning forblev jeg i daglig Angest og Græmmelse.»

Næsten hver Dag kom der Sendebud fra Regeringen, som forlangte Løsepenge for de fangne og desuden — som Betingelse for Traktatens Underskrivelse — et Fartøj ladet med al Slags Ammunition, hvilket »jeg med et kæk Mod afslog ... da det stred mod Traktaterne med alle europæiske Magter. Denne Qval varede i 14 Dage, i hvilken Tid jeg ingen Natte-Ro havde, da den mig anviste Gaard i mange Aar ej havde været beboet, var *fuld af Slanger, Skorpioner og store Rotter*, der krøb om paa Gulvet og paa mig, hvor jeg laa«.

I disse søvnløse Nætter spekulerede han tidligt og sent paa, hvorledes han skulde redde sig ud af den ubehagelige Situation, og da besluttede han at henvende sig til en kri-

sten Slave, Jaume Arvone, som stod i høj Yndest hos Fyrsten. »Og efter 2de Natte-Sammenkomster blev jeg enig med ham om, at han skulde paa mine Vegne forestille sin Herre, at jeg ikke kunde entrere med ham at slutte paa Kongen min Herres Vegne nogen Fred og Handels-Traktat, før end han forud havde givet de 23 Mænd sin Frihed«. Ved at vise en saadan Mildhed vilde han vinde sig Ære og Berømmelse hos alle Potentater i Verden, og især vilde Kong Frederik aldrig glemme ham det.

Da nu Slaven bragte sin Herre den Meddelelse, svarede han: »Consulen har Ret! Løb straks til ham og sig ham, at han har talt som en Mand bør for sin Nation. Jeg vil behandle disse Folk med Medlidenhed, klæde dem og derefter give dem til Consulen. I Morgen skal du i mit Navn give Jøden Ordre til deres

Klæder fra Hoved til Fødder, som inden 8te Dage maa være færdige, om han vil beholde sit Hoved!«

Audiensen hos Fyrsten.

Ved Midnat kom saa en Slave til Stjernekyggers Gaard med den glædelige Efterretning til Konsulen; nu lysnede det, snart slog Frihedens Time.

»Den 8de Dag derefter lod jeg alle mine Folk iføre deres Klæder, og straks derpaa blev jeg kaldet til Audience med Ordre at tage bemeldte Folk med ... Ved min Ankomst i første Gaard i det marokkanske Hof, kom tvende Hof-Betjente mig i Møde for at tage min Kaarde, hvilket altererede (ængstede) mig, idet jeg troede, at Prinsen havde forandret sine Tanker, men i det samme fattede jeg mig og gav Tjenerne min Kaarde. Straks derefter kom der

tvende andre Betjentere i Øjesynet af Prinsens Sæde; disse tog mig meget alvorlig hver med een Haand i Skulder-Bladene, betydende at jeg skulde løbe med hastige Skridt deres Herre i Møde, men da jeg ikke forstod denne Hof-Mode, lagde jeg en Haand paa Brystet af mine Følgere med en leende Mine, hvoraf de mærkede, at jeg ikke var vandt til deres Ceremonier, hvilket bragte Prinsen i Latter. Men straks ved min Ankomst tog han en alvorlig Mine, sigende: »Er du den danske Consul?« — »Hermed overgiver jeg dine medbragte Folk! Jeg tilholder dig, om det skal gaa dig vel i mit Land, at du bliver din Herre og mig tro ...!« Han beklagede sig derpaa over den forrige danske Udsending, som han forlangte straffet, og sluttede: »Saa tag nu dine Folk med; jeg vil siden tilsende dig mine Ministre og Skrivere for

at afhandle Freden, nu vi kan blive enige.«

»I det samme blev af alle Munde udskreget: »Gud velsigne Storherren! Han giver den danske Consul 23 Slaver-« Jeg istemmede da med Folket: *Ley bak Yammer Sidy!* og returnerede til mit Logis, gelejdet af nogle Tusind Mennesker, som alt imens skreg: *Ley bak Yammer Sidy!* Jeg maatte da paa Gaden istemme deres Velsignelser.«

— Dagen efter kom der ganske rigtig to Ministre og en Skriver; Æreboe opgav dem de danske Fredsbetingelser, og i adskillige Dage forhandlede der frem og tilbage; men da Prinsen mærkede, at der ikke var mere at faa hos de Danske, gav han efter og skrev under. Æreboe, der var meget glad over, at det var overstaaet, skyndte sig at sende de dertil bestemte Gaver op til Fyrsten og

begærede samtidig en Eskorte af Ryttere, som kunde ledsage ham tilbage til Saffy, hvor Lützow med Flaaden utaalmodig afventede Resultatet.

Saa naaede de da ud til den lille Kystby, »hvorfra jeg straks blev afhentet af de kgl. Chalouper og med mine Folk bragt ombord til Flagskibet, hvorfra jeg ikke alene blev saluteret, men omarmet af den sal. Mand, hvorved vi begge vædede vore Øjne af Glæde, da jeg overleverede ham Traktaten.«

Siden gik han i Land igen og skrev en udførlig Rapport til Kongen; Lützow, der kendte Æreboes svage Side, bad ham fatte sig i Korthed, men Rapporten blev dog af en forfærdende Længde og svulmende Ordrigdom.

Næste Dag sejlede den danske Eskadre hjem.

Baade Regeringen og de københavnske Købmænd var særdeles tilfreds med Ekspeditionens Resultater. Traktaten af 18/6 1753 gav ikke alene Fred med Kaperne, men indledede en ny Handelsforbindelse som man ventede sig meget af. Det »*Dansk-Africanske Handelscompagni*« blev stiftet, og paa Kongens Fødselsdag 31. Marts 1755 fik det sin Oktroj med Ret til Enehandel paa Afrikas Nordvestkyst. Aktiekapitalen var 250,000 Rdlr., og af de 500 Aktier overtog Kongen selv de 62. — Et Par Købmænd blev sendt derved som Agenter for Kompagniet; de skulde særlig sørge for Indkøbet af Uld, Gummi, Olivenolie og Skind.

Alt saa lyst og lovende ud for det nye Selskab. Bernstorff var energisk interesseret i dets Fremtid; det betød meget. Senere kom det desværre ogsaa til at betyde, at Staten fik

mere med dets Affærer at gøre end godt var.

*

Prins Mohammed anviste nu Æreboe et Hus i Saffy til Bolig; men det var meget forfaldent og maatte først istandsættes. Der skulde ogsaa indrettes et Magasin til Varerne. Prinsen gav Tømmer og Arbejdsfolk, men mod senere Erstatning.

Det første Aars Tid gik hen med Intriger og Drillerier, især mellem Konsulen og to Købmænd, »Faktorerne«, som af det dansk-afrikanske Kompagni var ansat til at foretage Indkøb og Salg. Æreboe opdagede nemlig snart, at de tænkte mest paa deres egen Fordel, og de paa deres Side klagede til Direktionen over, at han blandede sig i deres Sager. Dertil kom andre Skuffelser og Ærgrelser for den tjenstivrige Konsul; der kom ingen Handelsskibe fra Dan-

mark i 1753, skønt Faktorerne havde to Ladninger parat (1000 Centner Uld, 50 C. Gummi, 100 C. Mandler og 50 Piber Olie), og den pengebe-
gærlige Prins maatte jævnlige op-
muntres med Presenter, at hans Be-
vaagenhed ikke skulde kølnes. I sine
Erindringer klager Æreboe højlydt
over, at ildesindede Personer søgte
at sætte ondt for ham hos Fyrsten;
»jeg var ikke en ret Consul, men en
Figurant, en Tørklæde-Købmand«,
osv. En Trøst var der derfor, da han
modtog Brev fra Udenrigsministe-
ren, Brenstorff, med Ordre til at med-
dele Prinsen, at 2 Skibe snart vilde
afgaa til Marokko. »Bemeldte Skri-
velse littede en stor Sten af mit
Hjerte og bevægede mig straks at
begive mig til Marokko (Hovedsta-
den) for at give min Rapport og til-
intetgøre alle de forhen paa min Per-
son gjorde falske Relationer. Her var

jeg atter lykkelig at vinde Prinsens Gunst, lige til han offentlig sagde med høj Røst: Hver, der herefter taler ondt om den Danske Consul og Nation, skal miste sit Hoved, thi fra i Dag tager jeg ham under min Kappe!«

En ny Fredstraktat.

Nordligere end Saffy, nærmere Gibraltar-Strædet, ligger to Byer, *Salé* og *Rabat*, som havde bevaret en Art Uafhængighed. De drev i stor Stil et indbringede Sørøveri; og Prins Mohammed, som af Navn var deres Overherre, havde store Indtægter af disse Fribytter, »Kørsarer« kaldtes deres Skibe. Han gav Ordre til at opbringe forbisejlende Skibe af enhver Nation; Ladning og Fartøj var værdifuldt Bytte, Besætningen blev Slaver, til de muligvis engang blev løskøbt.

Saa kom der i Januar 1754 en Korsar paa 20 Kanoner, udrustet i Salé, ind til Agadir, ikke langt fra Saffy, og da den danske Konsul hørte, at dens to Kaptajner var rejst til Marokko for at tale med Prinsen, skyndte han sig ogsaa dertil for muligvis at faa sluttet en ny Kontrakt med de to Byer.

Med en Tolk og syv »Domestikker« holdt han sit Indtog i Mohrernes Hovedstad og opnaaede at faa Audiens. Da han af Erfaring vidste, at der skulde smøres godt, havde han en pæn lille Present med til Stormægtigheden: 12 Al. rødt Fløjl, 12 Al. rødt Damask, 8 Al. karmosinrødt Skarlaggen, et Stykke Mousselin og 1 Dusin Silkelommetørklæder (ialt Værdi 678 Mk. Dansk). Fyrsten tog naadig imod ham, og en Forhandling begyndte, men det varede en Maaned, inden Æreboe fik Traktaten i Stand.

Ved den afsluttende Audiens fik Fyrsten paany rige Gaver; i sit indgaaende og omhyggelige Regnskab nævner Konsulen alle Posterne, f. Eks. en 30—40 Alen kostbart Skarlaggen, 12 Al. blaat Damask, et Stk. Mousselin, et stort Stk. Kammerdug og 8 Al. karmosinrødt Skarlaggen (ialt for 852 Mk. D.)

Men denne Traktat var ogsaa et virkelig fortjenstfuldt Arbejde, nu var de danske Skibe de eneste, som kunde passere frit forbi disse farlige marokkanske Kystbyer. Kort efter blev to franske Handelsskibe taget af Korsarerne, og ikke engang Engländerne, som dog levede i dyr Fred med Kejseren, gik Ram forbi. Kun Dannebrog gav Sikkerhed.

I sine Breve til Bernstorff omtaler Æreboe stedse med Stolthed dette Arbejde og beder ham nævne det overfor Kongen, saa der muligvis

kan bevilges et Løntillæg. Det kom ogsaa; hans Løn steg fra 1000 til 1500 Rdlr., dengang en anselig Sum.

Striden med Faktorerne.

I Juni 1754 kom som særlig udsendt Gesandt Kapt. Fr. Chr. Kaas til Saffy med Ordre fra Bernstorff til at undersøge Forholdet mellem Konsulen og de to Faktorer, som stadig laa i Strid indbyrdes. Desuden skulde han overlevere Prinsen den underskrevne Fredstraktat, løskøbe tre danske Søfolk, der siden 1749 havde været Slaver i Fez, m. m.

Som tidligere nævnt var Æreboe klar over, at de to Købmænd, som Kompagniet havde betroet Ledelsen til, gjorde mere Skade end Gavn; han mente, det var hans Pligt at gøre Bernstorff opmærksom paa deres Uredelighed, men fik kun Utak til Løn: nemlig en bestemt Ordre fra

Ministeren til ikke at blande sig i Handelsaffærerne og ikke oftere laane Penge hos Prinsen til Vareindkøb (det sidste var aldeles ubegrundet, for disse Laan havde Faktorerne paa egen Haand optaget.)

Den virksomme Konsul tabte dog ikke Modet, men gjorde Gang paa Gang sin Indflydelse gældende hos Prinsen, hvor der var Fordel at høste for de danske Interesser. Han stod højt anskrevet, ikke mindst fordi han forstod at give gode og hyppige Gaver og Bestikkelser. I 1755 gav han sig i Lag med at forberede en Fredstraktat med to andre marokkanske Sørøverbyer, Tanger og Tetuan, oppe ved Gilbraltar-Strædet. Regeringen i København bevilgede ham en stor Sum Penge til Presenter; man tog dem fra den saakaldte »Slavekasse«, et Fond, især oprettet til Løskøbelse af danske Sø-

mænd, som var blevet Slaver hos Mohrerne.

Samme Aar indtog Prins Mohammed Byen *Salé* og sendte derefter Bud til Æreboe, at han straks skulde flytte dertil. I September ankom han og i en Audiens lykønskede han Prinsen til Sejren og overrakte ham Gaver. Prinsen følte sig beæret og forsikrede, at han »elskede de Danske mere end nogen anden Nation«, gjorde Æreboe til Generalkonsul og lovede at udvirke en Traktat med Tanger og Tetuan. Desuden skænkede han Konsulen to Huse i *Salé* og gav ham et Brev til Kong Frederik, »Sultanen over Danmark« Heri stadfæstes Fredstraktaten, og Æreboe roses i høje Toner. Brevet er meget kærligt: »... Du er Vor Ven blandt Kristenhedens Sultaner, fordi Du var den første, som sluttede Fred med Os. De Danske foretrækker Vi

fremfor alle andre kristne Nationer; de skulle faa hos Os alt godt, om Gud vil. Sig til Dine Købmænd, at de burde søge Handel i Vore velsignede Byer (!)« Men desuden opfordrer Prinsen Regeringen til at udsende »en aldrende Købmand, en forstandig Mand, og sætte ham ved Siden af de to Købmænd, som alt ere her«. Han »skal styrke dem og holde Regnskab med dem«.

Da de to unge Faktorer fik Meddelelse fra København om dette Brev, blev de meget forbitrede paa Æreboe, fordi de straks forstod, at han havde haft en Finger med i Spillet her. Han stod sig ikke godt med Bernstorff mere, og da han var bekymret over at se, hvor slet de unge raadede med Kompagniets Sager, benyttede han sig af sit Venskab med Prinsen til at faa en lille Advarsel ekspederet til København. Faktorer-

ne, som ikke ønskede at blive »styrkede« med en ældre Kollega, klagede over ham, og Bernstorff begyndte at overveje, om det ikke var bedst at forflytte Æreboe til en anden Post!

Jordskælvet.

Nogle Maaneder efter at Æreboe var flyttet til Salé, indtraf det forfærdelige *Jordskælv i Lissabon* 1. Novbr. 1755, som efterfulgtes af store Oversvømmelser og Ildsvaade, saa Størstedelen af Byen ødelagdes og 30,000 Mennesker dræbtes. Dets Virkninger forplantede sig viden om, og i Æreboes Optegnelser findes der ogsaa et Stykke, der fortæller om, hvorledes Jordskælvet mærkedes i den lille marokanske Kystby.

»Jordskjælvelsen begyndte samme Time som i Lissabon, da jeg sad i mit Contoir for at ekspedere en Ku-

rér til Tetuan. Jeg maatte da nøgen retirere mig ud af Huset efter at alle Bjelker i Huset var løsnede og alle Hjørner aabnede ... Ved Udgangen faldt en huggen stor Sten mellem mig og Guvernøren, der vilde hente mig for at redde mig, der nær havde knust mig paa Stedet, men uagtet alle Huse i Gaden bevægede sig som et Skib i en Storm med utrolig stærk Bulder i Jorden, løb jeg for at finde en aaben Plads. Men i et Øjeblik blev jeg omringet af en stor Mængde nøgne Fruentimmer, som i Arabisk spurgte mig, om det var den yderste Dag, hvilket jeg dog ikke havde Tid at besvare, saa var jeg med dem blevet ynkeligt knuset. — Men saa — begyndte Revet, som deler de tvende Byer Salé og Arabat fra hinanden, at koge, og derefter steeg Vandet saa høit, at det i et Øjeblik borttog Mennisker og Qvæg

med alle deromkringstaaende Huse. Og da jeg et Øyeblik havde betragtet dette mig ubekjendte gyselige Syn, løb jeg med 5 a 6000 Mennisker, havende det indsættende Vand baglænds 60 a 70 Alen høyt med stærkt Bulder, som gjorde, at alle løb af al Magt. Paa denne løbende Tur tog et onskabsfuldt Menniske en stor Bro-Steen og slog mig i min Tinding, at jeg som død daanede til Jorden ... (Han raabte): »Lader os slaa de Hunde-Sjæle, Christne og Jøder ihjel, thi det er for deres Skyld, Gud straffer os!« Men en skikkelig mohrisk Kjøbmand kom mig til Hjælp, idet han lod hente Vand, som han gav mig at drikke og derefter badede mit Hoved og for det meeste slæbede mig op paa Bjerget.«

Derfra kunde man se, hvorledes Brændingen hvert femte Minut brusede ind over Byen, indtil det ved

4-Tiden om Eftermiddagen stilnede af. De indfødte mente, at Gud og Mohammed havde standset Ødelæggelsen nu, fordi det nu var deres Andagtstime.

Saa fandt Æreboe imidlertid sine Folk og vendte tilbage til Byen, hvor alt laa i Ruiner. »Den paafølgende Nat Kl. 12 fik vi atter et stærkt Jordstød, men til vores Lykke var det straks forbi; derefter regnede det saadan, at vi troede at drukne, især da vi ikke kunde komme ud af Huset uden at svømme«. En Uge efter sad Konsulen og talte med nogle franske Købmænd om, hvorledes de skulde faa deres Huse reparerede, da kom der atter et forfærdeligt Jordskælv, saa han og hans Gæster blev kastet fra den ene Ende af Stuen til den anden, mens Maden og Tallerkenerne fløj til alle Sider. De maatte skyndsomst flygte. Dermed var og-

saa den uhyggelige Tid forbi; »men den Angest, jeg udstod, glemmes aldrig; den føler jeg, hver Gang jeg hører en pludselig Bulder«, slutter han.

Saa snart som Konsulen havde faaet sit Hus gjort i Stand, tog han med sin sædvanlige Energi og Pligt-troskab fat paa sit stadige Arbejde: at sikre og udvide den danske Handel, og allerede Aaret efter, i 1756, lykkedes det ham at faa afsluttet Fredstraktater med Tanger og Tettuan og andre nordlige Byer.

Prins Mohammed behandlede ham stedse med stor Venlighed, og efter den højtidelige Udveksling af Traktat og Gaver, indbød han ham til at overvære en Fest, som mest bestod i, at en Del Hunde hidsedes paa en Ulv, og han bad Æreboe skaffe store Hunde fra Danmark til det Brug, samt en dygtig Gartner til at passe

Prinsens Haver. Der kom ogsaa danske Bygmestre hertil, som opførte adskillige Bygninger for Fyrsten.

Konsulens »Koner«.

Dette fyrstelige Venskab var nu ikke altid lige behageligt for Konsulen; dertil var Hans Højhed for lunefuld. Han kunde finde paa mærkelige Drillerier for at sætte de Danskes Taalmodighed paa Prøve, og han var gridsk og glubsk i sine Fordringer om »Gaver«. Flere Gange maatte Æreboe »forære« ham et og andet af sine private Ejendele, som han havde set og faaet Lyst til. — Engang havde en af hans Ministre, som gjorde Tjeneste som Hofnar (!), set en Samling Portrætter af de smukkeste Englænderinder, som nylig var tilsendt Konsulen fra England. »Han fortalte Prinsen, at han havde seet hos mig alle mine danske

Koners Portraitter og fundet dem særdeles deilige«, siger Æreboe i et Brev. »Nu sendte Prinsen en Kurér, at jeg vilde sende ham disse Stykker vel indpakkede. Jeg gjorde det, men ikke med stor Fornøjelse; thi paa denne Maade havde han bortkapret en Samling nye engelske Søkort fra mig«

IV

Æreboe kaldes hjem.

Fredstraktaten med Tanger og Tetuan i Nord-Marokko blev Konsulens sidste diplomatiske Opgave her, thi samtidig med at han paa tilfredsstillende Maade løste den, beredte man sig hjemme i København paa at forflytte ham, da man havde faaet den Tro, at *han* var Skyld baade i Stridighederne med Købmændene og i, at Handelen ikke florerede saa stærkt, som Kompagniet havde haabet. Utak er Verdens Løn. Senere forstod de høje Herrer, hvor dumt de havde baaret sig ad.

Et dansk Krigsskib, ført af Kapt. Kaas, ankrede midt i Juni 1756 op ud for Saffy, hvor Æreboe gik om

Bord og modtog det kgl. Brev om, at han »i Naade for at bruges andetsteds i passende Tjeneste« kaldtes tilbage, og Kaas forestillede ham derefter for hans Efterfølger, Konsul *Lucas*. Under stor Æres-Kanonade fra Fæstningen gik de alle tre i Land og fortsatte Rejsen ind til Marokko. Her i Hovedstaden blev de modtaget med store Æresbevisninger; Prinsen overøste de Danske med Lovtaler og tog venlig Afsked med Æreboe, som straks efter vendte hjem til Salé for at pakke sine Ejendele sammen. Den 29. Aug. ankom han sammen med Kaas til København paa Orlogsskibet »Slesvig«.

Straks efter Hjemkomsten blev han modtaget af Bernstorff, som i lange Samtaler med ham søgte at blive klar over, hvorledes Forholdene virkelig var dernede. Ogsaa Kong Frederik ønskede at tale med den

hjemvendte, og Majestæten »berømmede mig offentlig ved Kuren for min Tjeneste, med al den ham sædvanlige Naade og Mildhed«, fortæller Æreboe. Han fik samtidig Titel af Agent, med Justitsraads-Rang. Kongen fik siden Lyst til at høre mere om hans Oplevelser og lod ham adskillige Gange tilsige til privat Audiens.

Konsulen blev nu nogle Aar i København, mens han ventede paa, at der skulde blive Brug for ham et andet Sted. Egentlig var det vist Meningen, at han skulde have været Generalkonsul i Smyrna, men det blev ikke til noget.

Imidlertid døde Kejseren af Marokko, og Prins Mohammed fulgte sin Fader paa Tronen. I den Anledning blev Kapt. Kaas paa ny sendt derved som Kongens Sendemand for at lykønske ham og overrække et

Brev fra Frederik den 5., hvori Kejserens »glimrende, heroiske og ubeskrivelige Dyder« lovpristes. I 1759 sendte Kejseren saa til Gengæld en Gesandt til Danmark for at gøre Kongen sin Opvartning, og nu blev der Brug for Æreboe. Han maatte naturligvis være Tolk og følge Gesandten overalt. Om disse bevægede Dage har han fortalt i en Dagbog paa 62 Ark, hvori selv de ligegyldigste Smaating er skildret med pinlig Omstændelighed. De kørte i kongelige Vogne omkring i Byen til Audienser og Selskaber, og de fremmede »Mohrer« vakte overalt stor Opsigt.

Kompagniets sidste Aar.

I Marokko gik det imidlertid daarligere og daarligere for den danske Handel. Den nye Konsul holdt kun ud i 4 Aar, og samtidig opklaredes

det endelig, at Faktorerne, som skulde varetage »Det africanske Compagni«s Handelsinteresser, havde bedraget det for mægtige Penge-summer; den ene af dem begik Selvmord, da det kom for Dagen. Nu viste det sig altsaa, at Æreboe havde haft Ret. — Men desuden begyndte Kejseren at kræve stedse større Afgifter, ligesom han ogsaa Gang paa Gang brød sine Løfter og lod haant om alle Aftaler, saa Kompagniet efterhaanden helt maatte indstille Virksomheden, der kun bragte Tab efter Tab. Regeringen havde stadig med store Pengeofre søgt at holde det i Live, men tilsidst indsaa ogsaa Bernstorff, at det var bedst at holde op i Tide. En Generalforsamling i Sept. 1766 vedtog, at Kompagniet skulde ophæves; Aktionærerne fik siden udbetalt ca. 60 pCt. af deres Penge, men for Staten havde det

marokkanske Eventyr været en kostbar Fornøjelse; her var sat Millioner overstyr.

Der blev derefter sluttet en ny Traktat med Kejseren i Juli 1767; han gav Løfte om fri Sejlads og uhindret Handel paa alle hans Kyster mod at faa udbetalt en aarlig »Present« (Kanoner, Tovværk, Tømmer og Penge). I den gamle Beskrivelse af Marokko ved G. Høst, 1779, bemærker Forf. med Rette: »og skulde nogen endnu være saa ukyndig om Landet, at etablere et andet Compagnie dèr, da vil Erfarenhed lære den, at det er klogest at pakke sammen i Tide, førend hele Capitalen er borte«.

V

Til Algier.

Under sit Københavnsophold gav Æreboe sig i Lag med at udarbejde et stort Værk om Marokko og om sine Oplevelser dernede. Under en af Audienserne hos Kong Frederik havde Majestæten nemlig stærkt opfordret ham til at skrive en saadan Bog; men den blev aldrig trykt. Thi da han omtrent var færdig med Manuskriftet, fik han Ordre til at rejse til Algier som vor Konsul hos Fyrsten der, og kort efter at han havde fuldført Værket, blev det stjaalet fra ham sammen med en arabisk Ordbog, han havde samlet Stof til, og en Del andre Sager, der alt laa i en Kuffert, som en af hans Tjenere

en skønne Dag tilegnede sig og flygtede med. Han saa det aldrig mere, og det er vel blevet tilintetgjort, da Tyven ikke har kunnet afhænde det.

Æreboe var Konsul hos Deyen i Algier fra 1763—71, men om hans Oplevelser der ved jeg ikke stort at fortælle. Alt tyder paa, at han ogsaa i denne Post har gjort god Fyldest og virket til Bernstorffs Tilfredshed. Hans Virksomhed her sluttede med en ejendommelig Episode, som er nøje knyttet til en vigtig Begivenhed i vort Lands Historie: Bernstorffs Fald i 1770 og Struensees Overtagelse af Regeringen.

I 1746 havde vi sluttet Traktat med Algier, og vore Skibe, som gik i Fart paa Middelhavet, havde siden ikke behøvet at frygte Overfald af de algierske Sørøvere. Men saa forlangte Deyen pludselig i 1769, at Danmark-Norge skulde betale meget

større »Presenter« end hidtil, og da Æreboe straks meddelte Bernstorff denne Nyhed (6. April) , svarede han, at Konsulen for enhver Pris maatte undgaa et Brud, men staa fast paa den gamle Traktat og som sidste Udvej tilbyde større Gaver.

*Det uheldige Bombardement
paa Algier.*

Æreboe forsøgte nu at forhandle sig til Rette med Deyen, og det var næsten lykkedes for ham, da der en Dag udbrød Oprør mellem Soldaterne i Algier, som hellere end gerne vilde have Freden brudt, fordi de længtes efter at faa Sørøveriet i Gang igen, denne — efter deres Tro — saare gudfrygtige Næringsvej, som længe havde været forholdsvis hensygnende.

Følgen var, at Deyen den 14. Aug. under løgnagtige Paaskud erklærede

Danmark Krig, og øjeblikkelig sværmede de algierske Kaperskibe ud over Havet, opbragte adskillige af vore Handelsskibe og gjorde Søfolkene til Slaver.

I Maj 1770 afsendtes da en Straffe-Ekspedition fra København; en Eskadre paa ti Skibe under Ledelse af Admiral Kaas. Den 2. Juli ankrede den op ud for Algier, og Kaas forlangte Erstatning for de røvede Skibe, og Slavernes Frigivelse. Men Deyen svarede Nej. Saa begyndte vore Lieneskibe at beskyde Byen; men desværre uden videre Følger; dels fordi Fjendens Skyts var baade stærkere og bedre ledet, end man havde beregnet, dels fordi Vinden blæste kraftigt mod Land, saa vore Skibe havde deres Hyre med at holde sig uden for Fæstningskanonernes Rækkevidde.

I Flaaden var der imidlertid to »Bombardér-Gallioter« et Par gamle Handelsskibe, som var omdannet til Bombeskydning. De begyndte nu at kaste Bomber ind mod Byen, men uheldigvis kunde disse ærværdige Skuder ikke selv taale den uvante Beskæftigelse; efter nogen Tids Forløb begyndte de at revne i alle Ender og Kanter, saa man skyndsomst maatte indstille Skydningen; ellers var de gaaet til Bunds. Et andet Uheld var, at en Mængde af vore Matroser i disse Dage blev syge af en epidemisk Sygdom, og Resultatet blev i hvert Fald, at Kaas forlod Algiers Red og sejlede til Minorca, hvorfra han sendte Bud hjem om den mislykkede Ekspedition.

I København blev man baade skamfuld og forbitret over denne Plet paa Flaadens Ry. Hvem havde Skylden? spurgtes der. Og den 4.

September udnævntes en Kommission til at undersøge Sagen. Struensee, der for at komme til Magten først maatte se at faa Bernstorff styrtet, sørgede for at Anklagen ikke mindst rettedes mod den mægtige Udenrigsminister, skønt Skylden først og fremmest laa hos Marine-ministeren, Danneberg - Laurvig. Man bebrejdede Bernstorff, at han ikke havde forberedt Sagen ordentlig, ikke faaet Oplysning fra Æreboe om Fjendens Vaabenstyrke og ikke forlangt en langt stærkere Flaade afsendt. Man drillede og fornærmede ham paa adskillige Maader i Haab om at drive ham til at tage sin Afsked. Men han vilde ikke give efter for sine Fjenders Angreb, og saa nødtes man til at tvinge ham bort. Struensee fik Kongen til den 15. Sept. at give ham »Fritagelse for alle hans Embeder«. Dermed var

Bernstorff fældet; den store Statsmand maatte vige Pladsen for en tysk Eventyrer. Nu begyndte Struensees korte, mærkelige Regeringstid.

VI

I 1771 vendte Æreboe hjem til København efter de otte Aars Ophold i Algier. Flere af hans Slægtninge havde nu slaaet sig ned ved Middelhavets Kyster. Hans Søster, *Karen*, som havde styret Hus for ham de første Aar i Algier, blev 1768 gift med en Købmand i Marseille, *Conrad Hauser*. Broderen *Severin Æreboe* fik 1772 Ansættelse som Konsulatssekretær i Marokko. Men *Andreas Æreboe* kom ikke ud mere. Som *Bernstorffs* tro Tilhænger var han ikke vel anskrevet i *Struensees* Tid, først efter denne Periodes blodige Afslutning kom han paany i Naade og fik 1773 som Belønning for tro Tjeneste »Rang udi Side og Gang med

vore Etats-Raader«, og fire Aar senere bleve han »virkelig Etatsraad«.

Han havde nu sin Pension at leve af, og desuden drev han Forretninger paa Børsen og var Interessent i forskellige Foretagender.

I 1776 flyttede Svogeren Conrad Hauser fra Marseille til København og blev snart en af Byens fornemste Købmænd, Administrator for Det kgl. vestind. Handelsselskab. (Hans Navn er gennem Hauserplads og Hausergade bevaret til vore Dage; efter Bombardementet 1807 opførte han dette Kvarter). Muligvis har Æreboe været interesseret i Svogers Foretagender.

— Alle »Rangs- og Standspersoner søgte i de Dage at erhverve et Landsted eller en Landgaard uden for Hovedstaden, hvor man kunde fornøje og vederkvæge sig i Sommermaanederne. Etatsraaden, som

nu var en gammel Pebersvend paa nogle og treds, tænkte i 1786 stærkt paa at gifte sig, og det er maaske den egentlige Grund til, at han dette Aar køber sig en »Landgaard«, den gamle »Holbækgaard«.

Den gamle Gaard i Labæk.

Den Gaard i Holbæk, som Etatsraad Æreboe købte, har som tidligere bemærket en Historie, som rækker langt tilbage i Aarhundrederne, maaske helt op i Middelalderen.

Dronning Margrethes gode Ven og Kansler, Roskildebispens Peder Jensen Lodehat († 1416) købte i 1412 to Gaarde i Holbæk af Kristine Olufsdatter og Troels Pedersen. Der siges ikke noget om, hvor i Byen de laa. Paa en eller anden Maade er der nok Forbindelse mellem dem og den »Biskophave«, som Christian III i

1553 ejede her i Byen, »en vor og Kronens Jord«, som Borgeren Cornelius Petersen dette Aar fik Brev paa at nyde, bruge og beholde, indtil Kongen træffer anden Bestemmelse om den. Men en Snes Aar senere nævnes Cornelius Petersen som boende paa Kongens Gaard, der kaldtes »Bispegaarden«, og Biskophaven har nok hørt hertil. 1572 skænker Frederik II nemlig denne Bispegaard til Christopher Packs, Lensmanden paa Holbæk Slot. Hans Søn og Efterfølger, Mogens Packs, arvede den, og i 1640'erne ejes baade den og en Naboejendom af hans Enke, Fru Birgitte Mund, og hendes Søster, Jomfru Kristine. Hun blev 1645 gift med Carl von Rohr, der 1654—55 nævnes som Ejer af begge Gaarde.

1658 tilhørte »Bispegaarden« Admiral Jørgen Bjørnsen og var udlejet til Raadmand Hans Lauridsen, kgl.

Majestæts Tolder. Nævnte Aar tilskødede Kongen Admiralen et Areal af Slotsjorden nærmest op til »den Lykke, som ligger til hans Gaard i Holbæk«, og 1660 afstaar Kongen til ham endnu to af Slotsjorderne, 6 Tdr. Hartkorn af Bjergmarken. Det er al Jorden bag Smedelundsgade-Ejendommene lige fra Fruens Vænge til Labæk. Paa et Tingsvidne om denne Handel staar nederst en Tilføjelse: »Han opbyggede der en Gaard, Holbækgaard«.

Navnet Bispegaarden kendes næppe senere end 1572. Nedrivningen af Hovedbygningens nordre Ende nu i Sommer har givet Klarhed over, at Huset er opført af Egebindingsværk paa en metertyk Kampestensgrund, og der er intet til Hinder for, at det som nævnt har været bygget af Admiralen i 1660'erne. Men overalt i Murværket og især i Grunden

fandtes der en Mængde Munkesten, som sandsynligvis stammer fra den Bispegaard, der tidligere laa her.

Ved 1700 tilhørte Gaarden Amtsskriver Anders Boltrup, efter ham Kapt. Fr. Chr. Urne, Fru Merete Juul, Kbmd. Morten Jensen i Aalborg, og fra 1719—36 Kommerceraad Christian Hellegaard til Vognserup, 1736—45 Major Claus Barfoed, 1745 Major Chr. v. Løvenørn, senere Kanceliraad Hartmann, Toldkontrollør Rieberg og Justitsraad Faith.

I 1700'erne kaldes den gerne Holbækgaard. Naar den nu i vor Tid er blevet kaldt »Kongsgaarden«, skyldes det afdøde Kbmd. Carl Koefoed, der i sin fornøjelige lille Bog »Minde fra det gamle Holbæk« S. 89 fortæller en Del om, at Kongerne, især Frederik IV, undertiden boede her paa Gennemrejse, ligesom der ogsaa gives en fantasifuld Beskri-

velse af de straalende Gemakker, som Gaarden efter Forfatterens Antagelse rummede. Men den historiske Sandhed er imidlertid, at Gaarden paa fjerde Frederiks Tid var i privat Eje, og at vi helt bestemt ved, at Kongen flere Gange boede i Amtsskrivergaarden paa Ahlgade hos Amtsskriver og Borgmester Mads Nielsen Lind, og ikke i Labæk.

I August 1786 nævnes Æreboe første Gang i Holbæk (Skattemandtallet 1786). Han boede da med 3 Tjenestefolk i Gaarden i Labæk, muligvis til Leje i Sommertiden. Men han har aabenbart syntes godt om Stedet, thi inden Aarets Udgang købte han det. Ved Skøde $1\frac{2}{12}$ 1786 solgte Justitsraad Faith paa Borreby Gaarden til ham . .

»med sine Bygninger og Grunde, samt Hauge-Plads, saa og det til Gaarden tilliggende Sæde-Vænge

bestaaende af 60 Tdr. Land, som efter ihænde Havende gamle Adkomster, nemlig Kong Frederik den 3dies Skiøde af 20. Juni 1658 er indtaget af Holbech Slots Ladegaards Jorder og altsaa fri Hovedgaards Grund, iligemaade en saakaldet heel Jord i Byens Mark af 15 Tdr. Land med Græsningsrettighed til 8½ Høved paa Byens Fællid og i Olden, saa og Jagt og Fiskerettighed i Vænget..«

Prisen var 5250 Rdlr. (I 1660 var Prisen: 1330 Rdlr., i 1745: 2950, i 1778: 3800 Rdlr., i 1783: 4450 Rdlr.)

Gaarden bestod dengang af fire sammenbyggede Længer.

Først et 27 Fag langt Bindingsværkshus ud til Gaden, et smukt Hus med svært Egetømmer, een Etage med høj Kælder under. Om trent midt i var der en Indkørselsport og ved Siden af den en morsom

Udbygning, der 3 Fag bred og 2 Etager høj ragede et Par Alen frem fra Huset som en Karnap. I Gadelængen var der nogle Stuer samt Køkken og Bryggers, og i den vestlige Ende en Stald. I Karnappen var der en Stue i hver Etage. En tilsvarende — 4 Fag bred — Udbygning fandtes ind mod Gaarden, med Vaskerhus og Spisekammer forneden og en Stue oven paa. — Af denne Gadelænge staar endnu en Del tilbage, her er nu Restauration »Rosen«.

Af Hovedbygningen i Øst stod indtil i Sommer (1946) den nordlige Ende til Dels endnu bevaret. Den var paa Æreboes Tid hele 30 Fag lang, opført af Mursten i Bindingsværk af Eg og Fyr. Der var en høj Kælder under de 10 Fag, og hele Huset var indrettet til Beboelse, flere større Stuer og nogle Kamre. I den ene

Ende en »Vognremisse« til Etatsraadens Vogne.

Den sydlige Længe, »Baglængen«, som vendte ud mod den nuværende Markedsplads, var 19 Fag lang, med lerklinede Vægge og Fyrretømmer; her var Kostald og Foderlo.

Endelig laa der en fjerde Længe i Vest 24 Fag lang, af samme tarvelige Materiale som Baghuset; den brugtes til Lade og Lo.

I den store Have, som tidligere hørte til Gaarden, fandtes smukke Alléer af Lindetræer, og Haven strakte sig helt omkring Baghuset, hvor der i Vest laa en lille Dam.

— Her i denne gamle Gaard boede Etatsraad Æreboe nu fra 1786—98, men som Regel kun fra Foraaret til hen paa Efteraaret; om Vinteren foretrak han oftest sin Lejlighed i København, og da opholdt der sig kun et Par Tjenestefolk paa Gaarden.

Aaret efter Købet giftede han sig. I de urolige Udlændighedsaar havde det været en Fordel at være ugift; nu derimod, da han var faldet til Ro herhjemme, droges han mod den hellige Ægtestand, trods sine 64 Aar. Hans Hustru, *Mariane Bruun*, var Datter af Kancelliasessor, Godsejer Oluf Bruun og Conradine v. d. Maase, f. Rostgaard. — Hendes Forældres Ægteskab begyndte som en af Datidens store Skandalehistorier. Moderen, som var Datter af den bekendte Frederik Rostgaard til Krogerup, var først gift med en Kammerjunker v. d. Maase, men noget efter hans Død forelskede hun sig i sine Børns Huslærer, en ung Studiosus, Oluf Bruun, og de maatte snart efter hastigt løse kongeligt Vielsesbrev. Hendes Forældre og andre fornemmere Slægtninge blev meget oprørte, især da de tilmed hørte, at hun

for Skams Skyld havde ladet sig kalde ved et andet Navn i Kongebrevet. Den gamle Fader fik Kongens Tilladelse til at gøre hende arveløs! — De købte senere Gjerdrup Hovedgaard ved Egeslevmagle og levede et langt og lykkeligt Ægteskab dér. Hun var en højt begavet Dame og sørgede for, at deres Børn fik en udmærket Opdragelse. Ved et mærkeligt Træf kom to af dem med paa Ekspeditionen 1753 til Marokko, og der blev den ene dræbt, da »Falster« sprang i Luften; vi har tidligere citeret Æreboes Beretning om Begivenheden.

I en lille Ravnekrog, som Holbæk var dengang, vakte det megen Interesse, da det rygtedes, hvem de nye Folk paa Holbækgaarden var. Naar Etatsraaden hvert Aar i Maj Maaned kom rullende ind gennem »Københavnsporten« (for Enden af Sme-

delundsgade) i sin store Karosse med livréklædt Tjener paa Bukken, har Folk Gaden igennem faaet travlt med at komme til Vinduerne for at se den mærkelige Mand. Og i Byens Kaffeselskaber er hans og hans Frues Meriter vel blevet underkastet en fornyet grundig Drøftelse; der var jo Emner nok at behandle; hans Oplevelser mellem Mohrer og Sørøvere, og Etatsraadindens fornemme Slægtskab, iberegnet den romantiske Elskovshandel mellem Kammerjungerinden og Huslæreren, altsammen i fri og farverig Gengivelse.

Men Etatsraaden og hans Frue har efter alt at dømmes levet meget stille paa Gaarden. Nogle af Byens Standspersoner kom i Ny og Næ paa Visit, f. Eks. Pastor Lyngbye. Fruen var ikke stærk af Helbred og led undertiden meget af Gigtsmerter, saa de førte ikke stort Hus.

Da Nordenden af Hovedbygningen nu i Sommer skulde nedbrydes, viste Ejeren, Slagterm. Th. Rohde, Holbæk Museum den Velvilje at overlade Museet den smukke Trappe med et nydeligt Smedejerns Trapperækværk og Indgangsdør, i Louisseizestil samt nogle Stuedøre med Fyldinger i samme Stilart. Det er meget sandsynligt, at disse Ting stammer fra Æreboes Tid; han har villet modernisere og forskønne sin Ejendom.

Her var behageligt og sundt at bo. Det var som at ligge paa Landet. Gaarden laa jo i den østlige Udkant af Byen; og fra Haven kunde man gaa lige ud i Markerne, hen gennem Toften (nu Markedspladsen), hen forbi de to Damme, ud til »Skæftekæret« (bag »Borgerstiftelsen«) og derfra følge Stien langs Labækken, der i en smuk Kløft, hegnet af gamle

Pile, bugtøede sig ned mod Stranden. Fra »Kirkebakken« dernede ved Sladderstrædet saa man frit ud over Fjorden mod de blaanende Skove paa Næsset. — Morgen og Aften genlød Gaardspladsen af Køernes Brølen, naar Røgteren drev dem ud paa Græsmarken eller de vendte hjem til Stalden. Alt var fredeligt og landligt og kunde minde hjerteligt om den gode Barndomstid hjemme paa Gjerdrup, Fru Bruuns Æreboes Fødeggaard.

Kom saa Efteraaret med Regn og Storm, vendte man tilbage til den store, fornemme Lejlighed inde paa Gammeltorv.

— I 1781 udkom der en anselig Bog om Marokko, skrevet af Etatsraad *Georg Høst*. Æreboe kendte ham godt; han kom som ung Kommiss til det danske Faktori i Marokko 1760, og de yndede aabenbart ikke

hinanden, thi Høst undgaar omhyggeligt at nævne ham i sin Bog, og da saa Høst i 1791 skriver en ny Bog, om den nylig afdøde Kejser Mohammed, Æreboes gamle »Ven«, og her atter søger at reducere hans Fortjener, kunde han ikke tie længere, men udgiver 1793 sine »Breve til en Ven (A. P. Bernstorff) i Anledning af Etatsraad Høsts Skrift«, hvori han fortæller en hel Del om sine Oplevelser i Marokko og betoner, at det er *ham*, der har afsluttet de vigtige Traktater; han havde Arbejdet; han vil ogsaa have Æren derfor.

Desuden fortæller han nogle Smaatræk om den afdøde Kejser, om hans Gerrighed, Lunefuldhed og Grusomhed (for Eksempel hvorledes han en Gang lod Arme og Fødder skære af en Sheik midt under en Audiens!) Og Manden var endda ganske uskyldig,

mener Æreboe, som overværede Mis-handlingen og saa ham ligge og dø udenfor Slottet.

Branden 1795.

Fredag den 6. Juni 1795 fløj et Rygte gennem Holbæk Gader om, at der var udbrudt en mægtig Ildsvaade langt ude Øster paa. Fra Bakkerne omkring Byen saa man i den stille, lune Sommeraften det brandrøde Skær af et vældigt Flammehav. Snart var alle klar over, at det var København, der brændte! Æreboe og hans Kone var meget ængstelige og efterhaanden helt fortvivlede. Her sad de mange Mil borte og anede ikke, hvad Skæbne deres Hjem derinde fristede. Hele Natten, hele næste Dag og den følgende Nat med lyste Brandskæret paa Himlen. Først Søndag Morgen var Baalet brændt ud, et Baal, som havde raseret 55 Ga-

der og 941 Gaarde og Huse midt i den tæt befolkede By.

Æreboe begav sig naturligvis straks til København og erfarede nu, at hele det Kvarter, han boede i, var nedbrændt. Af sin Gaard paa Gammeltorv saa han kun de rygende Tomter.

Da han kom hjem til Holbæk igen, prøvede han og Fruen at gøre op, hvad der var brændt for dem, Listen findes endnu, og den giver Indtryk af solid borgerlig Velstand. I deres Lejlighed, som synes at strække sig over alle Husets tre Etager, var foruden den store Sal med de høje forgyldte Spejle og Familiebillederne en Mængde andre Stuer, alle rigt møblerede. Her nævnes 2 Skabe med Sølvtøj, 12 Borde, 30 Stole, 8 Spejle, 4 Kommoder, 3 Chatoller, 3 Skabe, det ene fuldt af Bøger, 2 Sofaer, 2 Lysekroner, den ene med

16 Arme, 1 »Tronseng«, 3 andre Senge, en Skrivepult og i Kælderen 120 Flasker Vin. Med Vemod nævner han som tabt sin nye fine karmoisinrøde Livkjole med tilhørende Kaarde. Alt i alt mener han, der er brændt for 3666 Rdlr. Indbo.

Det var naturligt, at han de følgende Aar den meste Tid blev boende i Holbæk; ganske vist lejede han sig en ny Lejlighed i København, men den var kun lille, fordi den nu kun skulde bruges under Besøg derinde. Samtidig blev Etatsraadindens Gigt-svaghed værre Aar for Aar, saa hun daarlig kunde udholde at rejse. Deres Ægteskab var barnløst, og da de jo begge var til Aars nu, enedes de om at oprette et Testamente 1795, iflg. hvilket Æreboe bl. a. bestemte, at hans Part af Formuen, naar de begge var døde, skulde anvendes til et Legat for Enker af hans Familie.

VII.

I Kirkestræde 1799—1807.

Ded December Termin 1788 solgte Etatsraad Æreboe sin Gaard til *Rasmus Harboe*³⁾ for 8150 Rdlr. I Stedet for købte han en anden af Byens gamle Gaarde, den der laa, hvor det nuværende »Bjelkes Hus« ligger. Det var en anselig firlænget Gaard, hvor i mange Aar en Admiralinde Bille havde boet. Bag den laa en stor Have med Fiskeparker og Lysthuse, hvor nu Gartnerhaven ligger. Æreboe købte Gaarden af Fru Anne Walleau, Enke efter Kbmd. Anders Sandøe, og i Maj 1799 flyttede han ind med sin Frue og 3 Tjenestefolk.

Samtidig købte han (^{10/12} 1798) *Riffelvænget*, som i mangfoldige Aar hørte med til denne Gaard, det er oprindelig en Part af Slotsmarkerne.

* * *

I 1799 fik Æreboe en lille Strid med Borgmesteren her i Byen, *H. C. Lund*, angaaende Skatten, om den skulde betales her eller i København. Æreboe blev i hvert Fald meget fornærmet over, at man kunde tiltro ham Uredelighed med de kongelige Skatter, og sendte Borgmesteren en meget karakteristisk Skrivelse, hvori det til Slut hedder:

»I øvrigt kan jeg ikke undlade at forsikre Dem, at man i den Begivenhed har rørt mig paa det ømmeste Sted, der i mange Aars indtrufne Omstændigheder har tjent min Konge og Fædrelandet uden Bebreidelser i min Sam-

vittighed, at jeg jo efter Eed og Skyldighed har efterlevet mine Pligter, hvilket er og har bestandig været min medfødte Character, som jeg lige roelig som villig skal vedblive, i mit Hjærte foragtende upassende Bebreidelse.

Holbeck, d. 13de April 1799.

A. Æreboe.

* * *

Den 9. Juli 1801 døde Etatsraadinde Bruun Æreboe i Ejendommen i Kirkestræde. Hendes sidste Aar var sørgelige. Gigten havde hærget hende saa voldsomt, at hun maatte plejes og hjælpes af andre fra Morgen til Aften.

At hun paaskønnede den Omsorg, andre viste hende, derom vidner et Par Tilføjelser, hun gjorde til det førnævnte Testamente. Hun bestemte i 1798, at 700 Rdlr. skulde sættes

i Overformynderiet og Renten tilfaldte »min troe Tjeneste-Pige, Helene Olsdotter: for 18 Aars Tjeneste, for udmærket Tilsyn i min Svaghed«, og to Aar senere viser hun igen sit »erkjendtlige Hjerte«, idet hun testamenterer 250 Rdlr. til Jomfru Karen Leth »for hendes udviste Tjeneste i min Svaghed«. — Hun havde nu været syg i 8 Aar.

Etatsraad Æreboe var nu en gammel Mand; han blev 78 det Aar, hans Kone døde. De lange Køreture mellem København og Holbæk begyndte at blive ham for besværlige; saa i de følgende Aar kom han kun her til paa korte Ophold, vel nærmest for at se til Ejendommen.

Iflg. Skøde af $\frac{1}{5}$ 1807 solgte han endelig Gaarden til Kammerherre Fr. Adeler, der som Amtmand over Holbæk Amt købte den paa Statens Vegne; den skulde anvendes til La-

zaret for saarede eller syge Soldater i Krigsaarene 1807—14. Siden den Tid kaldtes den gerne »*Sygestuegaarden*«.

VIII.

Ærøboe levede endnu i 6 Aar. Han boede til Leje i St. Kannekestræde i København, i en almindelig stor 3-Værelses Lejlighed. Der var først en trefags Dagligstue med Mahognimøbler. Mellem Vinduerne hang to store Spejle i Guldrammer, ved Væggene stod et stort Chatol med Skabe over, og et Spillebord, samt en Kanapé med et firkantet Bord foran og 6 gamle Lænestole. Desuden var her et Taffelur, et lidet Spejl og et Barometer.

Derfra kom man gennem Fløjdøre ind i den saakaldte »Sal«, — saaledes hed den fornemste Stue dengang, et Modtagelses- og Paradeværelse. Her var ogsaa høje Spejle paa Vindues-

pillerne og under dem to kostbare Kommoder med »indlagt Arbejde og Marmorplader«. Ved den ene Væg en Piedestal med en Gipsfigur paa og ved den anden en Skabssofa og nogle Lænestole med grønt Damask. Borde omtales ikke. Under Loftet en stor Prisme-Lysekrone.

Etatsraadens Soveværelse maa have været rummeligt, thi der var foruden en »Topseng« med grønt Damaskes-Omhæng, et dobbelt Bogskab, et Klædeskab, et Natbord med Stenplade, et Spillebord, en Servante og 7 Stole. Ved Sengen et af disse vældige Skærmbretter (med 6 Fløje), som var saa almindelige i den Tid. Og paa Væggene en Mængde Malerier, »Skilderier og Kobbere« (Kobberstik).

Saa var der naturligvis et Køkken og et Par Værelser til Tjeneren Andreas og de to Piger; den ene af

dem var den gamle Helene Olesdatter, som passede Fru Æreboe i hendes Sygdomsaar.

I denne Lejlighed midt i den store By levede Æreboe sine sidste Aar. Han nærmede sig jo nu de 90 og var trods Alderen livlig og interesseret; naar gamle Venner aflagde en Visit hos ham, og man drøftede Ungdomsaarenes Bedrifter, gled Samtalen snart hen paa den begivenhedsrige Tid, da han som Konsul repræsenterede Fædrelandet hos Barbareskernes Sultan, og saa var der sikkert ingen Ende paa Anekdoternes Mylde, baade de kuriøse og de galante. Om Sultanens Koner, der ønskede at se Konsulen til Hest, saa han engang i lang Tid diverterede dem med Prøver paa sin Dygtighed udenfor Haremets, om besynderlige Gæstebud i hans Residents, hvor Gæsterne absenterede sig, medtagende hans Gaf-

ler, Skeer og Bægre. Eller den artige Historie om et spansk Fruentimmer Magdalena ved Navn, hvilken en Gang med sin Galan paa et spansk Fartøj blev fanget af marokkanske Sørøvere, og da hun formedelst sin Skønheds Kvaliteter behagede Kejseren, vilde han naadig indtage hende i sit Harem. Først skulde hun afsværge sin Kristentro, og da hun standhaftig nægtede det, lod Kejseren hende til sidst fare. Ved sin Hjemkomst til Spanien blev hun modtaget med store Hædersbevisninger, og Præsteskabet overvejede, om ikke denne kyske og standhaftige Magdalena fortjente at blive canoniceret af Paven. Imidlertid maatte hun kort efter begive sig i Barsel-Seng og kunde siden gratulere sin Kjæreste med et smukt nyfødt Drengebarn, hvorfor man opgav videre

Anstalter til hendes Forherligelse.
— — — Og mange andre Historier.

Ofte kom den unge Sekretær *Jens Andreas Æreboe* paa Besøg hos Konferensraaden (Æreboe havde paa sine gamle Dage faaet denne nye Titel). Han var Søn af Broderen *Jens Severin Æreboe*, der nogle Aar var Konsul i Marokko og døde 1801 som Justitsraad og Amtsforvalter i Segeberg. Den unge Mand synes at have været Konferensraaden til megen Hjælp, og der var et smukt Forhold mellem dem.

En anden god Ven var *Emanuel Grove*, en Søn af Søsteren *Mette Marie Æreboe* (g. m. Etatsr. Joh. Chr. Grove). Han havde ogsaa været Konsul i Marokko, men var nu Kontorchef i Udenrigsministeriet, en Tid Generalkonsul i Paris. Hans Kone var en Søster til den rige Godsejer, Etatsraad *Hans Brinch-Seidelin* til

Eriksholm, Hagestedgaard og Holbæk Slots Ladegaard.

— I Foraaret 1813 var Æreboe blevet saa svag, at han ikke ventede at leve Aaret til Ende. Sin Formue havde han ved Testamente af 1795 disponeret over, men for at vise Brodersønnen sin Erkendtlighed for al god Hjælp, skænkede han ham ved Gavebrev af 5. Maj nogle af sine Møbler (1 Sofa, 6 Stole, 2 Borde, 1 Spejl, Himmelsengen og Bogskabet).

Han levede dog det meste af Sommeren, fejrede sin 90-Aars Fødselsdag, men døde saa fem Dage efter, den 28. August 1813.

Samme Dag mødte Rettens Folk for at optage Fortegnelse over hans Bo og forsegle Skuffer og Skabe; Sekretær Æreboe var til Stede. I Chatollet fandt man hans Testamente, samt 175 Rbd., som Sekretæren

fik til at betale Begravelsesomkostningerne med.

Det varede flere Aar, inden Boets Behandling afsluttedes. I Oktober solgtes Æresboes Ejendom paa Auktion, efter at den unge Mand havde faaet de ham tiltænkte Møbler; Konsulatssekretær Grove modtog som Minde en Gulddaase og en Ring. Auktionen gav 828 Rbd. 1815 solgtes ved ny Auktion paa Børsen en Del af Æresboes Værdipapirer (Aktier i Asiatisk Kompagni, Bankfonds og Statsfondsbeviser) for 4511 Rbd. Andre af Boets Aktiver var en Panteobligation, udstedt af Gæstgiver Harboe »paa Holbækgaard«, paa 6000 Rbd. (efter Dagens Kurs 11,250 Rbd.), og en anden Panteobligation fra Holbæk Amt paa 2600 Rbd. (nu 4975 Rbd.). Den samlede Formue var efter Tidens Forhold ret betydelig, 23,532 Rbd. Blandt

Gældsposterne var der Udgifterne ved Begravelsen (Regning paa »en Liigkiste af 2 Tom. Fyrreplanker; af Facon som en Sakrofac med Billedhukkerarbejde til 400 Rdlr. D. C.; Regninger fra en Chirurgus for Lægehjælp, fra Condittoren for Kransekager m. m.; i alt kostede Begravelsen 342 Rbd.). Og der var meget store Udgifter ved Boets Behandling, i alt var Gælden 5580 Rdlr. Resten deltes i to Parter; af den ene, Mandens Part, blev som før nævnt oprettet et Legat for trængende Enker af Slægten Æreboe. Det staar endnu i Overformynderiet med en Kapital paa ca. 14,000 Kr.

Hustruens Part af Formuen deltes mellem hendes to Brødre, den gamle Oberst Hans Rostgaard Bruun og Justitsraad, Godsejer Adolph Chr. Bruun til Ulstrupgaard, men da sidstnævnte var død, tilfaldt Penge-

ne hans 7 Børn, deriblandt »Litteratus Malthe Conrad Bruun, opholdende sig i Paris 4), og Løjtnant i Marinen Peter Urban Bruun 5).

Æreboe-Slægten, som dengang var ret talrig, er vistnok uddød herhjemme, men i Nordtyskland lever endnu en ret udbredt Gren af Slægten, som stammer fra den omtalte »Sekretær« Jens Severin Andreas Æreboe, der døde 1858 som Købmand i Kiel.

— — — — —

Hermed vil vi slutte.

Det omhandlede Stof spænder meget vidt, baade i Tid og Sted: fra vor Storhandels Blomstringstid til de fattige Aar efter 1807, og fra Marokkos og Algiers urolige Havnebyer til Idyllen i Holbæks gamle Bindingsværksgaard og de stille Stuer i Kannikestræde. Og Fremstillingen maatte nødvendigvis lide derunder.

De første Afsnit om Æreboes Virksomhed som Konsul er tillige et Blad af dansk Udenrigshandels Historie. Vi lærer ham her at kende som en ung, energisk arbejdende Pioner for dansk Foretagsomhed. I de sidste Afsnit er han ligesom gaaet i Staa, han har slaaet sig til Ro herhjemme; derfor gaar Fortællingen ogsaa i Staa; den bliver til denne brogede Blanding af kultur- og personalhistoriske Tidsbilleder, som de sidste Kapitler indeholder.

— Var Andreas Æreboe en betydelig Personlighed? Nej, derpaa tyder intet af det, der fortælles om ham. Han var samvittighedsfuld og paalidelig, energisk og ærgerrig, en »*Fædrenelandets tro Tjener*«; men han har ikke Fantasi og Vovemod nok til den selvstændige Bedrift. Han lægger for tidligt op.

Men netop derved tilhører han egentlig en dansk Type, som er kendt fra alle Tider, lige fra de første vilde Vikinger gik i Land og blev Bønder i England. Æreboes Fader vendte hjem fra eventyrlige Rejser i Peter den Stores mørke Fastland, søgte et Præstekald og blev Notar i København, mange af Slægten gik det paa lignende Vis. De stammer vel fra en eller anden Ærø-Skipper, og det urolige ødanske Skipperblod strømmer i deres Aarer.

— Men engang er Eventyret og Sørøverhistorien ude. Og saa kan man godt leve og dø i al Skikkelighed som Konferensraad i Kannikestræde.

NOTER

- 1) Dansk biogr. Leksikon, XXVI, 510.
- 2) Rasmus Æreboes Autobiografi, udgivet af G. L. Grove, Kbh. 1889.
- 3) Harboe drev i mange Aar Gæstgiveri her; efter hans Død i 1829 blev den tilhørende Jord udstykket. Senere ejedes den af en Gæstgiver **A n t h o n** og flere andre. I Bondebevægelsens Tid holdtes her flere vigtige politiske Møder. — **A n t h o n** solgte 1852 Gaarden til Byen for 11.000 Rbd. For at faa en Markedsplads i Stedet for Labæk nedrev man Længen ud mod Labæk og førte Markedsgade ind over Gaardspladsen til Vænget bagved, Naboerne købte samtidig Parceller af Vænget for at faa dybere Grunde.

